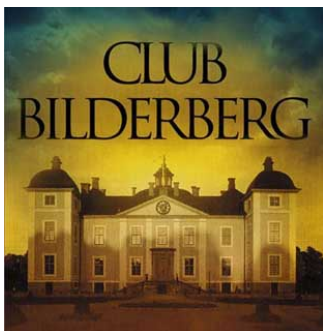

Да ли је савремена демократија плутократска?

Пише: Александар Радовић
четвртак, 24 фебруар 2011 17:01

Живимо у необичном времену у којем мислиоци и портпароли либералне идеологије почињу, после толиких хвалоспева, да критикују демократски систем! Демократија се критикује са образложењем да наводно није у стању да одговори на изазове економске кризе у коју је свет увучен више од две године. Овај систем, како се тврди, више није у стању да се развија нити да обезбеди снажну стопу раста. Стандард и оријентир који неки стручњаци истичу је - Кина. За данашње капиталисте Кина је земља из снова. У њој су на делу изузетно снажан економски раст и ауторитарни политички режим.

Може се наћи јавно изречених мишљења истакнутих „портпарола“ либерализма, као што је Томас Фридман из Њујорк тајмса, који не оклевају да напишу да америчка демократија има проблем и да коначно треба признати да се кинеска влада боље сналази у спровођењу мера неопходних за обезбеђивање раста. Од заговорника тврдог капитализма све се чешће може чути да би друштву ваљало, у суочењу са новим изазовима, да се лиши гломазног демократског наслеђа.

Годинама се развија критика демократије која потиче управо од либералног капитализма, тј. од економског система који доминира у свету. Амерички економисти нису једини који шире те аргументе. Преузео је то и изванредан број њихових европских колега.

Стога у Европи неки угледни колумнисти препоручују легитимни државни удар како би наметнули ову или ону европску меру јер је, како веле, очигледно да би европски грађани, иначе, гласали против таквих мера. Има и оних који говоре о благотворној диктатури која би била пожељна, па чак и неопходна, за опоравак Грчке. Много је примера који су, најблаже речено, узнемирујући.

Економски и политички либерализам никли су на истом тлу и развијали се у оквиру исте филозофске тежње која датира с краја XVIII века. Ма шта се мислило о капитализму, одувек је постојала велика блискост између економског либерализма и демократије, барем до новијег доба.

Да ли је савремена демократија плутократска?

Пише: Александар Радовић
четвртак, 24 фебруар 2011 17:01

Али већ неколико деценија може се назирати, а сада је тај покрет постао видљив, раздвајање економског и политичког либерализма. Све већи број неолиберала сматра да демократија није нешто неопходно и примерено степену еволуције друштва. У развоју земаља сада се даје предност економији и привредном расту, тако да се постепено одступа од прогресивних политичких идеала и демократских тежњи.

С обзиром на све оно што је речено, а то није потекло од противника већ од самих носилаца доминантне идеологије, разумно је поставити себи питање: да ли смо још увек у демократији или већ клизимо ка нечему другом!? Али, постоји термин који савршено пристаје овој врсти режима коју нам је наметнула доминантна либерална идеологија. То је плутократија. Истина, не можемо а да не запазимо како је он скоро нестао из модерног политичког речника.

Наравно, плутократија подразумева постојање руководеће класе - малих група које су за командама различитих власти: политичких, економских и медијских. Услед раста неједнакости та моћна и богата каста сасвим се одвојила од остатка друштва. Није реч само о социолошкој дистинкцији - иза тога стоји веома реална политичка чињеница!

Вратимо се мало уназад. Још су стари Грци у античко доба, негде у V веку пре наше ере, дефинисали четири основна типа режима.

Анархија: хаос - или одсуство било каквог структурисаног режима и политичког ауторитета.

Демократија: власт народа, преко народа и за народ коју добро познајемо, бар теоријски.

Монархија, са варијантом коју представља диктатура - власт једног јединог човека који своју моћ остварује у функцији њему својствених критеријума.

А затим су дефинисали још један режим, а то је плутократија: олигархијска власт уске групе посебно утицајних, богатих и моћних. Они све расправе воде међу собом, често и

Да ли је савремена демократија плутократска?

Пише: Александар Радовић
четвртак, 24 фебруар 2011 17:01

спорећи се, али затим доносе одлуке које намећу остатку друштва.

Заиста, у светлости овог малог подсећања, хипотеза да је олигархијски режим политички облик у којем живимо, не делује неумесно.

Ми смо у стању деградације демократије да је разумно поставити питање: нисмо ли већ ступили у плутократски режим? У режим у којем мали број лица одлучује о судбини свих и то о најбитнијим питањима? Нико данас не може да тврди да је демократија у добром стању. Завладала је узнемиреност за њену судбину. Она је нападнута, ослабљена, извитоперена и присвојена, а ми се и даље заваљамо, негујући илузију да још живимо у демократском систему.

Демократија се критикује са образложењем да наводно није у стању да одговори на изазове економске кризе у коју је свет увучен више од две године. Овај систем, како се тврди, више није у стању да се развија нити да обезбеди снажну стопу раста. Стандард и оријентир који неки стручњаци истичу је - Кина. За данашње капиталисте Кина је земља из снова.

Ипак, пажљивом истраживачу неће промаћи изванредан број крајње умесних анализа које демантују ту илузију. Тренутак када политички либерализам почиње да се одваја од економског либерализма управо је тренутак када се измишља манипулисање умом и духовима путем пропаганде, рекламе или адрвертајзинга и маркетинга.

То потиче још с краја 20-их година. Фројдовска анализа и истраживање моћи утицаја несвесног на наше свакодневне активности нису мртво слово на папиру за пионире адрвертајзинга. Техника манипулисања јасно је изложена у делу Пропаганда Едварда Бернејза. Та књига је представљала Библију америчких рекламних и маркетиншких професионалаца с почетка 30-их година. Суштинска идеја била је констатација да одлуке које доносе појединци не проистичу из рационалности, из њиховог резонувања, већ су оне под снажним утицајем емоција које прожимају личности. Дакле, уколико успете да емоционално утичете на појединце, лако их је усмерити ка одлуци за коју желите да је они спонтано донесу. Први пробни терен ових открића била је реклама, односно економска пропаганда.

Да ли је савремена демократија плутократска?

Пише: Александар Радовић
четвртак, 24 фебруар 2011 17:01

Либерализам суштински сматра да ће појединац, подстакнут рационалном одлуком, донети најбољи могући избор. На економском нивоу, примаран је максимални интерес. Тако се на нивоу појединца полази од тога да ће он поступати у складу са својом рационалношћу и доносити одлуке у функцији свог непосредног интереса. На политичком нивоу грађани гласањем, збиром својих појединачних одлука, учествују у глобалном политичком избору. Док је релативно лако оријентисати потрошача према краткорочној и очигледној економској добити, теже је усмерити грађанина према дугорочнијем давању гласа који треба да му обезбеди политички оптимум, јер је тај оптимум слабије видљив. Оруђа пропаганде су иста, али је политички маркетинг суптилнији, и ту већ наступа раздвајање идеје политичког либерализма и идеје економског либерализма.

Већ тада, почетком 30-их година, код либерала се родила идеја да одлука појединца може и да не буде рационална и може да буде изложена утицају и манипулацији емоција. Ту идеју ће развијати Волтер Липман и Јозеф Шумпетер. Овај последњи је и данас веома актуелан код либерала.

Шумпетер је написао књигу Капитализам, социјализам и демократија у којој постоји економски део у коме развија теорију иновације. Тврди се да је она покретач економског динамизма и то је део који истичу данашњи коментатори. Али, они прећуткују други део књиге о политици и демократији. У том делу аутор не оклева да каже да је народ апатична маса којом се може владати манипулацијом и спретним утицањем на политичке изборе.

Шумпетер употребљава израз демократија, али је за њега то само формална процедура помоћу које екипе стручњака, траже пристанак од масе која гласа у епизодама које се понављају али који, када је гласање завршено, више не одлучује ни о чему. Има ту презира према народу. То је сада занимљиво, ако имамо на уму да се Шумпетеру поново посвећује пажња због његовог економског учења. А тај економски део неодвојив је од политичког и његове ишчашене визије демократије.

Да ли је савремена демократија плутократска?

Пише: Александар Радовић
четвртак, 24 фебруар 2011 17:01

